

САНА ОЛОХ

Хайват

1931 оны алтынны
15 хүнүтэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН УОННА ҮЛЭНИТТЭР
ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

№ 132 (4555) 1974 снл. Сэтгннн 2 күнэ Снйага 2 харчы
СУБУОТА

Үрдүк таһымнаах кэпсэтиһии түмүктэннэ

Алтынны 30 хүнүгэр Крёмльгэ ССКП КК Генеральнай секретара Л. И. Брежнев, ССРС Министрдерин Советын Председателэ А. Н. Косыгин уонна ССРС Атын дойдулардаабы дьыалаларын министрэ А. А. Громыко ГФР канцлера Гельмут Шмидты уонна федеральной канцлер солбуйааччыта, ГФР атын дойдулардаабы дьыалаларын министрэ Д. Геншерн кытта кэпсэтиһинлэрэ түмүктэннэ. Икки дойдулар икки ардыларыгар хардарыта сыһыаннаһы уонна аан дойдутаабы сүрүн бөнүрүөстөргө санааны атастаһы; буолла.

Өрүттэр инникитин даһаны барыстаах биһргэ үлэлэһини салгы; сайыннаарга, Европаға уонна аан дойдута тыһааһыны сымнатар иһинкүүстэрин уурага сөбүлэстилэр. Кэпсэтиһии пеловой уонна конструктивной быһыыта-майгыта ытытылына.

ССТА.

НАУКА уонна ТЕХНИКА

Универсал „КУ-500“

Бу наары үөскөтөччү үтүс сыалта туһаныллан сөн: сунһу интер формалары, теплицаны, парниктары, производственной уонна культурнай-бытвой дьыалары иттиһиһэ. „КУ-500“ уобарас уонна кытаанах оттугунан үлэлиир, чааска биһр тонна наары үөскөтөр. Үлэлииргэр арылһах оттугу өрөкүүттүүр. Кинини салһымы барыта автомат көмөгүнөн ытыллар. Үрдүк өгөрүү, туоллаах наары үөскөтөр көтөлү

Белоруссия уонна Литва специалистара холбоһон өгөрдүлэр. ССРС хара буора суох зонатын тыатын хаһаайыстыбатын механизациялаһын уонна электрификациялаһын кппи научн-чинчийбэр институтун сөтүрдниктара Вильнюс инженердарин ыметта бу көтөлү айдылар уонна өтөрүүгө бөлөмөстүлэр.

Е. ГАЛКИН,
ССТА корр.

Минский.

Кэрэхсэтэр түмүктэр

ОДЬУЛУУН. Отделение сыгы-һытара патилетка тордус, туттаах сылыгар улахан сылгыны иттиһэ, төрүүрү ылыта ааспы; сылаагар үчүгэй көрдөрүүдөн-чилэр. С. Ф. Константинов 144 сылгылаах, онтон басты 86. Итиэртөн 72 күүлү ылла. Д. Е. Константинов 83 биалаариттан кулун деловой тахсытын 94 бырыһыанга тириэртэ.

Хайаларыттан да С. М. Седалищев үрдүк ситиһилэннэ. Кппи 133 сылгыны көрөр-истэр. Ол иһиттэн 83-на бнэ. Иттиһтэр туһулу кулуна 80 буолан, кулун деловой тахсытын 97 бырыһыаннан табыста.

х х х

Норуот хаһаайыстыбатын ситиһитин Бүтүн Союзтаабы Быыстапкатын Боруонса медалынан наараадалаһыт Н. П. Карпов 278 субаннары манаа-быта. Күөх сайынга ол сүөһүлэрэ хонук ахсын 945-тин грамм төлөһүбөн, 94,5 кг улааттылар.

Государствода атылаһыт 210 сүөһүттөн үхсэ үрүлү уойуулааһынан туттархыланна. А. СИВЦЕВ.

Советской Союз үлэһиттэрэ! Үлэбэ коммунистическайды сыһыаннаһар иһин охсуһун! Общественнай бас би-лиини харах харатын курдук харыс-таан уонна хаһатан иһин! Сырьену, оттугу, электроэнергияны, металы уон-на атын да матырыһааллары кэмчи-лири ситиһин!

(Улуу Октябрьскай социалистическай революция 57 сыла туолуутугар ССКП КК Ыгырыларыттан)

Үлэбэ-хамнаска ситиһиилэр

УСТЬ-ИЛИМСКЭЙ. (Иркутскай уобалас). Усть-Илимскэйдэри ГЭС сүрүн тутууларыгар сыла санатыттан ыла биһр жолуһуон кубометр бетон уурулуһуна. Ити кирбиһи ааспы; сылаагар 68 хонук иһини ылылар. Гидроузел монтаж-никтара бу дьыла ахсынныга бастабы гидроагрегаттары үлэбэ киллэрэргэ дьин илһимит эбэнэстэлибэлэрин толорор иһинтөн үлэлэрин тэтһимн күн ахсын эбэн иһоллэр.

ЗАПОРЖЬЕ. Днепротэс-2 дьин Бүтүн Союзтаабы комсо-мольскай ударнай тутууга көтөлөһөн тижирдин, сараланын. Днепротэһи туттааччылар бьыл станция үс агрегатын үлэ-бэ киллэрэһтэрэ.

АЛМА-АТА. Горниктар хаһан ылыбэ рудаларын оһуугар хаалһыт кураанах иһэстани толорорго аналлаах булаас оһоһулуһуна. Сыла ахсын 150 тыһыынча кубометр булааһы өтөрөн таһаарар кыахтаах комблэкс Дзержаганнаабы горно-металлургическай комбинатка үлэбэ киирдэ. Санта комблэкс улахан барсы биһрнэбэ. Ол барыс сана тутуулар рудник снанагыгар тэһннэр.

ДУШАНБЕ. Таджикистан арыттан-сыатын промышлен-нейн предриятиеларыгар сыла санатыттан былаабы табы-нан 1 тыһыынча тонна мас арыта оһоһулуһуна. Бу сити-һини үлэһиттэр Октябрь 57 сылыгар аныллар.

ССТА КОРРЕСПОНДЕННАРА.

БОЛДЬОБУН ИННИНЭ

Российскай Федерация про-мышленноһын үлэһиттэрэ бөрө-оһоһуһаны атылааһын уонна дуухсуһаны сүрүн көрүһнэрин

ССТА.

Пятилетка хардыылара

ССРС КСУ иһитиннэроринан, советскай дойду промышленноһын үлэһиттэрэ Октябрь 57-с сылын туолуутун былааннаһыт сорудах-тары, социалистическай эбэнэстэлибэлэрин толорууга үлэбэ сана ситиһиилэринэн көрөсөлэр. Бородуужуйа сүрүн көрүһнэрин үтүстэрин өнөрүү уонна батары кэмэйингэр төрүс ыйдаабы бы-лаан аһара толорулуһуна. Былааны таһынан 5,5 миллиард солку-байдаах бородуужуйа атылаһына. Промышленнай производство аспыт сыла туһааннаах кэмннэгэр 8,2 бырыһыан үүннэ.

Төрүс ыйдаабы былаан бары Бүтүн Союзтаабы, соёнай-респуб-ликанскай, промышленнай министрстволарынан уонна бары соё-най республикаларынан аһара толорулуһуна.

ССТА.

ТЕПЛИЦА ХАҔААЙЫСТЫБАТЫГАР

Карл Маркс аатынан совхоз Болугурдаабы отделе-ниетын оборудоттуттарын кытта куоталаһар комсомол-ка Людмила Антонова (Субуруускай аатынан совхоз Хатылытаабы отделениета) 2000 квадратнай метр изиннээх теплицаттан 9,54 тонна огурсуну үүннэрдэ уонна государствоға атылыһыр былаанын 118 быры-һыан толордо.

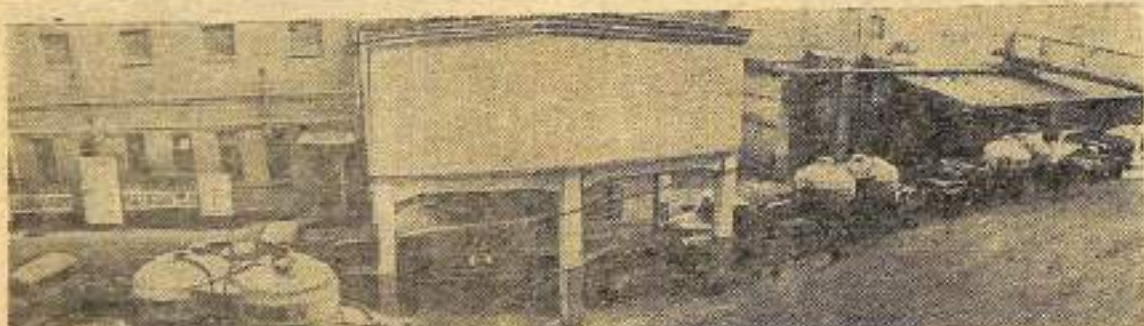
Кыайылыаахтар ЫБСЛКС-райкомун көһөрүллэ сылдьар кыһыл вымпелынан, райкомол уонна тыа хаһаайыстыбатын оройуоннаабы управлениетын итиэннэ тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин профсоюз, һун райкомун Вочуотунай грамоталарынан наһараада-ланнылар.

П. СЕДАЛИЩЕВ.

Былааны таһынан 100 тыһыынча

НИЖНЕТАГИЛЬСКАЯ. В. И. Ленин аатынан Нижнетагиль-скайдаабы металлургическай комбинат доменнитара бы-лааны таһынан 100 тыһыын-ча тонна чугууну уһааран,

сылаабы социалистическай эбэнэстэлибэлэрин болдьо-бун инникэ толордулар. Маны иһинлэр бастыг техникуны уонна технологияны туттан ситистилэр.

МОСКВА. Цюрупа ааты-нан маннайгы нүөмэрдээх мельничной комбинатка күн ахсын сана үүнүү бурдута тиэллэн кэлэр. Бурдугу Краснодартан, Оренбургтан, Ростовтан, Казахстантан адалаллар. 95 састаах бу кырдааһас

комбинат бурдук сэттэ суол-арааһын бөлөһинир. Анал оһоһуулаах автомашина-лар күн ахсын столица килиэбэ өгөрор заводта-рыгар тыһыынчанаан тонна мээккэ бурдугу таһаллар. Комбинат коллектива ый-тан ый ахсын бэйэтин со-рудаабын аһара толорор.

бурдук туйгун хаачысты-балаах буоларын ситиһэр. СНИМОККА: мээккэ бурдугу Москва куорат уонна уобалас килиэби өгөрор заводтарыгар атаа-ры.

В. КУНОВ фотота.
ССТА фотохрониката.

Европа дойдуларын норуоттара! Европаны туруктаах эйэ уонна государстводар икки ардыларыгар үтүө түмүктээх-тик биһргэ үлэлээһин зонатыгар кубулулар иһин охсуһун!

(ССКП КК Ыгырыларыттан)

Чулуу ньирэй нэрөөсчү М. У. ДАНИЛОВА аягын аягтаан минь Сүбүрүүскай аягтаан совхоз СБ-агийн аягын аягтаан Ухун Кууллаары биргээдхитгэр кини ньирэй көрөр сиригэр—Таандара илалса тийнэн каллим. Таандара куул бирахсан алаады курдук тэгсүрүйн, ардахтаах дымта эбин түсөн, тийнэн дымтайн, баярлан биехэйлэн турар. Бу үтүө нүгүрүк куйлаа кунна куул хоту мөргөнөөр кэсөн куу баттаах курдук көрөр чалтийн, сыйлайлар смтар, ньалаа ньаасмын хонута мотоцикл обургу хонихтоох айаныгар унаабата. Сотору калданын аяныгар баар өргө амнаар динэ олбуорун аяныгар хөрс гина түстүм.

Онуоха түбэһэ дымттан ухун, «иниингэс сирэйдэх, сыйлаа долоту дымтар дурбачыйан тадыста. Ол Мария Устиновна илэ бэйетинэн буолан биэрдэ. Кини ньирэйдэрин аяныгар тахсан илэр эбит.

Өргө буолан баран кини, сирдэх түнүктөрдөх ампаар хотон илгэр киниини 80-ча ньирэй турар сирэ буолла. Ньирэйдэр аяныр киниэ кэсөн, орой-сыйа көрөр, талларын сыйын салбаммын бардылар.

Мария Устиновна клетка үрдүн айа-айа:

—Бу от мыйттан бэтэх ороһулаан төрөөбүт ньирэйдэр мин уолпускам кинииттэн мыйыт. Ол мини кыралар. Үчүгэйлик абаатарына, күбүн диэки торолдуохтара.

Сүөсүбүт кэсирин тохтоппоһо эр, суоскалаах бидиингэ үүт кута охсон, илииттэр тутан турар, икки

ньирэйгэ тэжинэн эмтэрэр. Ньирэйдэр, кутуруктарын куймапната-куймапната, үтүө-үтүө, айахтарын үтүө куугун тахсар дээр эми собууртаталлар.

Байн эра, бу курдук бытаанмыс ылараччылар булзааха, олуэ бодууна, сарата барт бодуу суога дуо? дин бэйетини. Онуоха Мария Устиновна мүчүсүлүн уонна арыый бу курдук быһаарда:

Ньирэйгэ, төһө да дини ылараччы үүтүөх суоскалаан ухуну эмтэрэр куолута. Оччого сынаахтарын былархайдара сайдаллар уонна эмиэска халунан улаханмыс астыналар.

Мария Устиновна ньирэйдэрэ төгө алаабыттарыттан бэйтэ да астынаа быһыллаах. Аны туугун киниэри сонурдатын туһунан быһаарда:

—Аны эбэлэрбөр икки чааһынан от мээкитин кэмбикөрмө булчу-йан хааһы онорон биэрэрим. Хойуу хааһыны ситэһтөрүнэ кэбиннэхтэрэ уонна түүнү мээкитинэхтэрэ.

Ол кини мине туһайан:

—Ити курдук аһылыктара ула-рыһан истэринэ куртахтарын үлэ-түсэр,—диэ.

х х х

Мария Устиновна анытылын тариллаах не киниэс дымта. Улэ үлүгүр сыйлаа, түбүктөөх кини киниэ дымтаах, ыһ-ыраас, бөрө-дүктөөх. Уонна бу олорор, сыйла-нар дымта кини үлэтин-хамнаһын туһунан эми кэсирин, нэрбэлэн турар. Ньирэйдэрини төгүл-төгүл түспүт хаартыскалар, трамоллар, үтүө ахсааннаах махтал суруктар...

—буна барыллара Мария Устинов-наа туһуламаттар. Быһата, 19 сыллаах үлэтин истэринэ биэртэн-бир тийлэн, ситимнэн илэ-

лар.

М. У. Данилова, дойду үрдүн Валентина Гаганова тэнийбит ба-чымын батыһан, ыччат сүөһүнү көрүүтэ ханна төрөөх олуту тахсар сирисэр, хаалыһах учас-танна баран улаһыр. «Аммага төрөөх турбат»,—дин номоһо киниэри Мыралаа үс сүдүлээн, арылаа олуту тохтоппута. Ити сиргэ кини кытары биргэ сый-дыбыт, кини киниэ калдара А. У. Собкина, Е. Д. Николаева бидиингэ дээр төрөөххө сүтүгэ суох үлэнидэр. Бөрөнү итингэ Августин Устиновна Улэ Кыһыл Знамта орденнан, Вадим Дани-лова «Улэсэ туйгуун илэ» ме-дальнаа наараадалааһыттар.

Мария Устиновна Кытаанаахх ньирэй хааннаах үлүрүттэн өлө-турар Нажа уонна Ньэминэ-эди фермаларыгар тийнэн иккилин сый-үлэһэн төрүүбү олуттэн ороһуй-бүтэ.

Ленин партиятын чилиэнэ, ком-мунистическай үлэ ударника, «Ве-щугот Знага» орден уонна ленинскэй Юбилейнай медаль кавалердара, ыччат настаныга М. У. Данилова бар-дьон ытыкатын ылан ылар.

Кини араас киниэртэ, ухун сыйлаах үлэтигэр барт элбэх ыла-хаттары көрсөр. Ону ол дымтаах бүтэй мөһүрүн мастаах, мүөттөөх үрүө оттоох, бодуруй төгөйдөөх алдаскардаах Болоһүүскай киниэ-гэр ыраа ыһылааһыта, тойун торолдухута.

Бу кыһаас очернабытын Мария Устиновна бэйетин олоруттан айыт ырыатыттан түмүтүбүт:

«Ачыгыт эрдэхпинэ
Адам муһнаах
Ардыа буолан
Атадым таһаарытэ.

Калыны-кайнык,
Хойутун-хойут,
Халдыһа кыһа өрө
Калдыһа булбутум.

Мин киниэ
Ньирэйдэрим,
Мин көрбүт
Бөрөннөрүм
Үлү-аһы
Үкэтидэр,
Байы-дуоһу
Бардыттар.

Эт элэтиги
Элэтигим,
Үүт үчүгэйин
Үкэтигим.

Байылаат, мээһи
Олохтонум,
Бар-дьонум
Дьолуһан дьоллоһуну.

Кыһаах да итиник. Улэ динэ
баар киниэһа дьол.

Е. МАКАРОВ.
СНИМКА: М. У. ДАНИЛОВА.

Советской Армия күннээри түбүгэ

КЫҢЫЛ ЗНАМЛААХ ПРИВОЛЖСКОЙ БАЙЫАННАЙ УОНУРУК

Самолеттар мотордарын тьа-на тохтообокко куугунуу, модун куугутаах массиналар оро уһуу-ран тахсаллар уонна тэттөрү кэлэн туһаллар. Бу Саратовтаа-аиационнай байыаннай үчүлүк сурсаппара көтөргө үөрэнэллэр. Киниэри бастаан үөрэнэр кы-мылаастарга олорон самолет, салалары быһаччы үөрэнэллэр. СНИМКА: курсаннар В. Идэин (хөһө) уонна А. Идэ-ин (көһө) дьөрөттө эрчиллэллэр. ССТА фотохрониката.

Үүт уонна үүтүн оһоһуллубут бороһууттар—аһылык туһунан да солбуллубат көрүнэрэ. Үүтэ суох эбидиктин олорукка сатам-мат. Оһоһо бу собоһох сүрүн аһы-лык буоларын ким барыта билэр. Эдэр ит-хаан сайдыыта үүт илэ-тидээх веществоларынан хаа-чылааһар. Вилкидөөх физикол академик И. П. Павлов үүтү дымталаах аһылык дини аатта-быта, атын ханым да аһылык-тан илэтигинэн, эжэ-хаанна туһаттан уратылаах айыла-дыктылааххай баларин быһымын-нан сыаналаабыта.

Наука быһаарбытынан, үүккэ 120-тэн ордук ураты сыаналаах веществолар бааллар. Доруобай ынахтан мамыт сибэһэй үүт күндүтүн ким барыта өйдүүр. От-тон үүт маане баран ор турар хаачыстыбатын сүтэрэрэ эмиэ биллэр.

Аһыбыт, убаһа хаачыстыба-тын сүтэрбит үүтүн туһалаах нэдьэгэйи, сыра, арымын, атын да бороһууттаны ыһааха са-таммат. Лаборатория көрөн үүт төһө жирнэстэринэн уонна белоктарынан сыанатын быһа-рыллар. Жир уонна белок үүтү табаарынай хаачыстыбатын көр-дөрлөр.

Сүрүн аһылыкты туһунан итиник быһах бэйэтэбиннэри онорон турар, бийиги совхозтар-быт госуларствоа туттарар үүт-тэрин туһунан кэсирин бу-луһуну хайдах да сатамат. Саха сиригэр базиснай жирность РСФСР Министрларын Советын 1965 сыл нам ыһыаады уураа-

рынан быһаарылаабыта. Оһо-ларга 4 бырыһаанга ыраарынан жирнэстэах үүтү тутта-рыахтаахтара көрүлүбүтэ. Ити бырыһаан ханники сыларса улам таһнары түһөн, туттарар үүтүт убаһа буолан иһэрин бу таһаарынан билсэххэ сөн.

Үүт жирноһун бырыһаана:	
1967 с.—	4,09
1968 с.—	4,08
1969 с.—	4,03

Экономика боппуруоһа

ҮҮТ СЫАТА

● Бу боппуруоһунан күннэтэ дьарыктаныахха

1970 с.—	3,96
1971 с.—	3,97
1972 с.—	3,96
1973 с.—	3,85

Босторун курдук, 1967 сыл-лааһыттан үүт жирноһа респу-блика үрдүнэн 1973 сылга дээр 0,24 бырыһаанынан түспүт. От-тон ити уонунан тонна үүккэ ахтааха, сүрдээх улахан сүтүк буолар. Каники сыларга ордук убаһа үүтүөх оройуоннарынан Алексеевскай, Амэн, Булуу, Ма-на-Хангалас, Орджоникидзевай, Уус-Алдан, Чурапчы, Нам, онтон да аһыттар буолулар. Бу оро-йуоннар совхозтара госуларство-а туттарбит үүттэрэ 1967 сыл-лаахха 4-4,23 бырыһаанга таһаарытэ. Оттон каники сыл-

ларга 4 бырыһаанга ыраарынан жирнэстэах үүтү туттарбаккалар 4790 тонна үүтү сөттордулар. Ол-аата кинилэр 1,5 мөлүйөһөн сол-куобайдаах үбү ситэ аһыбаты-лар.

1970 сылтан бары да совхоз-тар базиснай жирноһа кыһын тутуспаттар. Оһон үүттэрин за-водтар улаханник синаһын ту-таллар. Ону үтүө хаһаайыстыба-ныктар, ороу кыһамматтарынан буоллаһына, билбөккэ олороллор. Оттон дымнэнэн, убаһа үүтү ту-тарыттан улахан суумалаах үн-сүтэрмэлэр, Манна эмиэ холбур-

дары аралыахха сөн. 1972 сыл-лаахха республика 10 оройуона үүт жирноһун 4 бырыһаантан таһнары түһөрөннөр, уонсайа 2697 тонна үүттэрин ситэтэр-биттэрэ. 1973 сыллаахха эмиэ 4 бырыһааннаах жирноһы туту-спатах 12 оройуон 4309 тонна үүтэ соһуллубута. Ити икки сыл-га агардаах уонча оройуонга 7006 тонна үүт убаһанын бы-һымытан уруоттан таһаарыллы-быта. Итинчэ үүт базиснай жир-нэстэаа абыта буоллар совхозтар эмиэ 2080894 солкуобейлэр үбү аһахыктаахтара хаалбыта. Оттон инсомолпром предприятие-лара 314 тонна арымын ситэ ы-батахтара. Бийыл агардаах тоһу-сыйга 16 оройуон 4 бырыһаан

жирнэстэах үүтү туттарбаккалар 4790 тонна үүтү сөттордулар. Ол-аата кинилэр 1,5 мөлүйөһөн сол-куобайдаах үбү ситэ аһыбаты-лар.

Дыа ити канииттэн үүт жи-рноһа таһнары муһуутэ улахан ороскуокка тиердэрин сыанара ылабат буолуохха сатамат. Фермаларга үтүө дьаһал ситэ олохтоһотуттан итиник улахан хоромну таһа турар. Ол курдук, племенной үлэни ыһааһа улахан итэһтэр та-һаарылааһар. Бийиги сүөһү боруодатын туһаарытыгар бир ынахтан элбэх үүт маане-рин эр ситиһа сатыыбыт. Оттон бу элбэх үүттөөх ынах үүтүн жирноһа хас бырыһаан буоларын итэһтэһиртэбипит. Манна сы-тар улахан аһаа. Биологическай наука кандидата Г. Н. Көтөгов «Саха ынаа» дини кинигэни таһаартаран турар. Оһоо кини хас да оройуонга чинчийиллэ-риттэр олоһуран, саха олохтоох боруода ынаа 5,16—5,7 бы-рыһаан жирнэстэах, олохтоох уонна гимеетал боруодалар солуоналарэ 4,48 бырыһаан жирнэстэах үүтү биэрмилэри итэһтэһтэахтэ көрдөрбүтэ.

Ити үлүгүн племенной үлэ-оохтоох боруода сүөһүнү туһ-тарыта ситэ туһанылаабыта. Дымнэнэн ылаахха, бу кыахтары бэйэбит республикабытыгар эрэ буолбакка, атын да уобластарга сүөһү үүтүөх боруодатын аларга матырыйаал быһымынан туһаныахха сөн этэ.

(Бүтүүтүн 4 стр. көр).

(Бүтүүтэ, Иннин 3 стр. нэр).

Учарай Г. П. Кортош «Эн-гөөн» совхоза ошоттары ошот-рон баран: «Совхозтар сыта ортогунаа 2000—3000 килограмм үүтү биэрэр ынахтаах буолуохтарын сөп, ол ынахтар олохтоох боруда сүөхүтүн тунсарылаан үсөтүлүннэхтэр. Оччорго 5, онтон ордуу бырыһыан жир-ностаах буолуохтаахтар. Итиннэ базиснай жирноста таһаардахха, бу ынахтар сыта 2500—3750 килограмм үүтүтэртүн таһа буолуохтаах», — диир сүрүбүтэ. «Эн-гөөн» совхоз 1962 сыллаах-ха госуларствора 5 бырыһыан жирностаах үүтү туттарбыта. Оттон быһыла халан ааспыт ий-дэргэ баара аэ 3,88 бырыһыан жирностаах үүтү туттарла Итиннигэ убадас үүтэ 218 тон-наанан ситэйиллэнэ, онко совхоз 68 тыһыынча 670 солкуобай-даах үүтү сүтүрдэ. Эмиллэбэтин курдук, маньык чачын совхоз айы баар буолла.

Үүт жирноста—ынах аһылы-гыттан. Сүөхү итинин Бүтүн Сөүэтээди научнай-чинчийэр институтта албах чинчийиллэрэ аюурун туран сөнтөөх радио-нуулап аһабат ынах үүтүн жирноста 0,15—0,2 бырыһыан-на тийэ таһаары түһэр дэи биһаарбыта. Биһаары сүөхүнү аһаатыта болдомто суох. Хан-нык аһылыкка үүт хойдорун, ханьыкка үүт убадас буоларын хас бириднэ маньыксыт билэ-рин ситиһиллэх тустаах. Итиннэ тэҕэ үүт жирноста ынары хайдах ыртан, мэм режимин тейэ тутуһартад, өтөттөн дуу, өтөттөбөккө дуу ыртан улахан тутулуутаах. Дөһөннөк сылаарта маньыксыт ноборуускаата улам үрдүтүлэн иһэр. Итиччэтигэр ынах сийинэн кытта үлэстөһөн кыайан ымытылыбат, раздэй ымытылыбат. Мантан эмнэ ула-хан төбиллэн тахсар. Бастыг маньыксыттар массажааһын тэрийлэлэр уонна сатымалар, ынахтарын куруутун өтөттөн ыналар. Кинилэр итинэн үүт

жирноста 0,1—0,2 бырыһыан-на тийэ үрдүтүлэр.

Сорох совхозтар сыйааччына-ра үүт себестонмоһун наһаатар-га туруннахтара аатыран, ынагы күнүгэ иккитэ маһыгына киниран эрэллэр. Маньыкка кинилэр сөп-тоох бэлэниһинин ымыһааттар, ынах уротыларын үрөтө бар-баттар. Бу иккитэ маһынтан, кырата үүттэрин жирноста 0,2—0,3 бырыһыанна тийэ таһаары түтөт. Маһыныктары куруутун хаамтарын-синимтарын (мэтион) барт улахан суолталаах. Ханьык-именир ынах үүтүн жирноста лаппа үрдүк буолар. Оттон биһиги ынагы мэтион-наахыт аатыран кыһыныгы тыһыныгы мэтион таһаары та-һаартаан кэбиһэбит. Ол сүөхү-лэрибэ токуучу аэ тоһоолор. Үтүс хөтөннөр олус эргэлэр, синиктөөхтөр. Бу эмнэ улахан хөрөмүсүгэ тириэрлэр.

Ити биһиги кэпсэбит улахан итэрэстэрибэ Саха АССР Тыатын хаһаайыстыбатын министерство-та үүт хаачыстыбатын тунсарар-га туһааннаах үлэни утуннаах-тык ымыһааттар көрдөрүлэр. Ба-дэстөр, тыа хаһаайыстыбатын специалиһтара кэлини бириэмэ-э фермаларга сырыттаахтарына үүт жирноста туһунай сөччө-бачча сурьсаат, туһааннаах үлэни ымыһаат буолан иһэллэр. Үүт жирноста үрдэтигэ маньык-сыттар бостууктар материал-най интэриһестөөх буолууларын олохтууу дьаһаллара ымытылы-баттар, куоталаһына үсүлүбү-йэлэригэр ынахтан тейэ кыа-ларыннан албах үүт маньыккаа-ра көрүлэр, онтон бу үүт хас бырыһыан жирностаах буолуо-таада биһаар да ахтылыбат.

Бастыг хаачыстыбалаах үүт инни ахчуууга турунар көм буолла.

Г. БОРИСОВ,
стандарты кэтиир Якутскай-даабы контрольной-произ-водственной лаборатория инспектора.

Хайыаты, сурунаалы—нал ахсын!

ОРОЙУОНУҢ СЭЭРКЭЭН СЭЭННҮӨТЭ

Быйа төрөөбүт сүөлбөтүгэр, оройуонугар туох буоларын өбөн-норуттан ошотуурун тийэ—кии барыта тутатына сийилин биллэн баарар. Ону утуннаахтык, телору оройуон хайыата аэ сирдэ-тиллэ сөп. «Сага олох» хайыат ити суруулу телоруругар жалбын сүрүбүр 50-ча общественнай корреспонденциялар, үтүс ахсааннаах үлэһиттэр кимолуһуллар. Ол иһин кими сибээскэ үрөмүрдэрин сөсөстөр дөһөн промышленной предприятиялар ребонийдэри, сдэууһаахтар, тэрэһэччилэр оруутун күүтэллэр.

Иа, «Сага олох» быйылкы көдүйүккэти арыталаан көрүбүт. Ыаа иһин 28 күмүһүрү нүмэр «Сыл агардаарыны—бадэстүүн иннинэ!» диир иннини ыстагыһаан сааһаһыт. Мантан плат-летка туталз, сыһын бастакы агарытар Н. Е. Яковлев үрдүк үү-түтүүк аһааты, «Юбилейнай» мичэт-комсомольскай фермат ситиспит үрдүк көрдөрүүлэрин, коммунальнай предприятиялар дөһөн тунсаран тосоруу комбината, типография сорууһаарын быһаары кэрсэ телоруу кыаһаһыттары, ол эрэри сорох коллективтарга көдүйүк буолтун билэбит. Итинэн салгыи иннини сорууттар тоскайдыаһаллар. Оройуонга үсөкүүр баһаһыһыһаан, чонку сорууттары сыйаар үлэһиттэр сүрүбүтэ метаһыһаарыттан эмнэ биллэһэ сөп. Сыйаар тэрийлэлэр онку-онку дьаһаһа-ларыл иһэ иһиккэ диир сыйаар дьону үсүтүн көрөөччүбүт. Ды-мэр, райкомго, райсовеко, комсомол райкомугар, о.д.а. үрдүк ораамнарга туох боппуруостар дьүүллэһиттэри, ханьык үрөтө, тар, быһаарыһаар ымытылыттарга байыан хайыһыһыһаар куруутун сирдэһиллэһиччүлэр.

Хайыат итинэн салгыи күмүһүрү «Мэтион» мидарысгар «Ыааа үтүт!» диир Эрлик-Эрстиһи аатынан колхоз сүөсүһүт-тарын республика бары маньыксыттарыгар, бостууктарыгар ымыһааһаа баччэһаһыт. Онко эрликтер сайыһыгы түүрт ыһа-инил аһаатын 1100-түү кө үтү ылаһа үрдүк соруу ымыһыт-тара. Үлэһиттэр промисдөһтөөбө аһыһыһаарын көрдөрүр, үр-дүккэ үрөтүр итиннигэ эбэһаһаһыһыһаарын, үтүс көдүлэ-һыһаарын хайыат үрөтүк баччэһаһыт. Олар тайдах олоххо кимирэн иһэллэрин «Эбэһаһаһыһыһаа» туолуутун бэрэбэр-кэһиһиһаа, «Социалистическай муоталаһыны ымаһыһаһаарын», «Платлетка бастыһыһаа» диир рубрикаларга баччэһаһыт маты-рыһаһаһаарын, сүбүткэһаһаарын, информацияһаарын утуннаһаһыт көдүйүр көрөһаһа сөп.

Редакция кэһиһи сылаарга наука дөһөн техника сийиһаһа-рын, бастыһыһаарын промисдөһаһыһыһаа улахан суолтаны биэрэр буолла. Итиннигэ сүбү-сүбү көрсүлэр «Бастыһы, саһаһы—сир аһыһы», «Мань олохтоо, тутуһа», «Бастыһыһаарын, о.д.а. рубрикалар аһаһаһаарын. Быйыл республика чемпионыһаһыһыһаа Ц. П. Яковлев үлэһиһиһаарын, оройуонга аһаһаһыһаарын промис-дөһаһаһыһаарын, огу дэһаһаһаһыһаарын А.В.М. көрөһаһа, сыһыһыт бэрэбэр-кэһиһиһаарын аһаһаһаарын олохтууу аһа бастаан тутуу, о.д.а. тустарын маньыксыттарыһаарын үрөтүр көрөһаһаһаарын, үлэһаһаһаарын сыйаһыһаһаарын чаччы.

Норуот үрөһаһаһаарын, дөрүбүдү тарыһаһаһаарын, культуура, жаһаһыһаарын эбэһаһаарын үлэһиттэри, промисдөһаһаарын, аһаһаһаарын үлэһаһаһаарын, общественнай тэрийлэлэр аһаһаһаарын бийиһиһаарын та-һаһаһаһаарын бийаһаарын үлэһаһаарын маһаһаһаарын үкүс буолу-гарын сөп. «Бийиһиһаарын» кэһиһаһаһаарын диир рубрика маты-рыһаһаарын кими барыһын сирдэһаһаһаарын.

Хайыатта татсар «Архив» матырыһаһаарын кэһиһаһаарын, «Дыһаар уонна дьонлору» диир рубрикаларын, Кыйыһы 30 сыла туолуутунан сыйаһаһаарын баччэһаһаарын матырыһаһаарын көрөһаһаарын баһаһаарын.

Литератуурун көрөһаһаһаарын бийиһиһаарын хайыһыһаарын поэтар Алексей Бродниһаарын, Феоктист Сеһаһаарын, эдэр аһаһаарын Михаил Павлов, Сеһаһаарын Сеһаһаарын, Виктор Баһаһаарын, Никита Коржик, Василий Павлов, Григорий Күһаһаарын, Сэмэн Тумат, Роман Дани-лов, о.д.а. сөһаһаарын күүтэллэр.

«Сага олох» баччэһаһаарын татсар аһаһаарын 1965 сыла 1966 эбит буһаһаарын, бийиһиһаарын 2630 ылаһаһаарын татсар.

КРЫМСКАЯ ГОБАЛАС. Үтүтүсһаһаарын, бөһүлөһаарын, хараһаһаарын, ошотууһаарын сарыһаарын ге-ройдарын аһаһаарын сүтэллэр.

СИНОККА: Герой-күөрэт Керчь баччэһаһаарын гражданын Советскай Сөүз Геройа Н. А. Бо-ликов ПТУ үрөһаһаһаарын сарыһаарын Митридат хайыһыһаарын кыргыһыһаарын туһунааһаарын кэһиһаарын.

А. ПОДДУБНАЯ фототэ. ССТА фотохрониката.

РАБАТ: Марокко столица-тытар арабскай госуларстволар баһыһыһаарын VII сүбэ муһ-ныһаһаарын баччэһаһаарын. Бийэс күн устата ымыһаһаарын муһ-ныһа-ха 20 госуларство—арабскай дөһүлүр аһаһаарын чийиһаарын уонна Палестина босхо-лөһүтүн тэрийлэлэһиһаарын предста-вителлэрин баһыһыһаарын кыһыһыһаарын ылаһаарын.

НЬО-ПОРК: Бийиһаарын Вос-токка ХНТ көдүйүр көрөһаһаарын биллэрлэллэринэн, кэһиһаарын күнүрүгэ Израиль Ливан утары промисдөһаһаарын дэ-һаһаарын күүһүртэ. Аһыһаарын 21—27 күнүрүгэр Израиль сарыһаарын Ливан территорияһын 69 тэгүл аһаһаарын.

ПАНАМА: Сага дуһаһаарын ошоттор сылаһаһаарын панамскай-америкаһаарын кэһиһаарын саһаһаарын. Америка Хол-боһуһаарын Штаттара 1903 сылаһаһаарын Панамскай канал туһунааһаарын Панамскай сөһиһаарын баттыһаһаарын дуһаһаарын көтү-рэр туһунааһаарын аһаһаарын биллэһаарын.

ССТА.

Редактор **А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ**

Оһулуун отделиһаарын Баһыһаарын Аһаһаарын диир уча-стагар Дьаһаарын Дмитрий Афа-насьевичка бийр тыһыһаарын-дэ туһуһаарын ый буолла. Дьү-һүһаарын: кутас, маньаһаарын, муһа сарбыһыһаарын, түөрт аһаһаарын чуһуһаарын, үс саһаһаарын. Ким сүтүһаарын маньытэб. Дьаһаарын ылаһаарын. Оһулуун кэһиһаарын Советын исполкома.

Кугастыһаарын күрүн, сүүһүгэр өрүстээх, чэрөгэр муһаһаарын, тыһыһаарын сүтүтэ. Ким көрүт эбэтэр буһуһаарын Чураһаарын селаттар Номсомольскай уулуһаарын 14 М-гэр олорор Савин Иван Ивановича биллэрлэллэһаарын көрдөһөбүт.

Балачча өрдөөбүтэ спортсвет оройуон-га сааһаһаарын-дуобат холбоһуһаарын федера-цияһын тэрийлэлэ баара. Председатели-нэ Н. А. Никитин тэһиһаарын. Федера-ция маһыһаарын утаа дьаһаарын-уот буһуһаарын, бы-лаһаарын ошотон, үсүһаарын олохтоон, сийиһаарын үлэ-лэх курдук тыһаарын иһаарын, улам тэгү-дөһө умуллан, кэһиһаарын баара-сүөһа бил-лиһаарын ылаһаарын-чып барда. Ол, буһа, оро-йуонго сааһаһаарын кыһаарын сайдыһаарын-тан буһуһаарын.

Оттон дуобат бийиһиһаарын оройуонга кэһиһаарын күүһаарын сайыһаарын. Итиннэ респу-блика дуобатка чемпионыһаарын спорт маһаһаарын Иван Пинигин улахан үтүөһаарын. Ким оро-йуонго дуобатка бары ылаһаарын: бөһөтө үчүгэһаарын ооньһаарын, хайыһаарын пропа-гандаһаарын, турнирдары тэрийлэллэһаарын, дуо-батчыһаарын сбирдарын эрчийһаарын, күрөһа-һаарын биллэртэ бөһөһаарын, дуобаты таптааһаарын-лар кулуһаарын тэрийһаарын—сайыһаарын сатыһаарын.

Хас да сылаһаарын ким эрчийһаарын улаһаарын Миһа Николоһаарын, Коля Беллэһаарын дуобатка маһыһаарын спортһаарын разряды ылаһаарын. Оттон бийиһаарын сөһаарын дуо-батка кулуһаарын чийиһаарын: Константиһаарын Романов, Сеһаарын Пинигин, Анатолий Архи-

ДУОБАТ ФЕДЕРАЦИЯТЫН ТЭРИЙИЭХХЭ

Маастарга кандидат этини киллэрэр

пөв I разряд нуорматын төлөрбүттара. Би-лиһиһаарын оройуонга дуобатка спорт I маас-тарга, 3 маастарга кандидат, 7 бастакы разрядтаах спортсменнар баар буоллулар. Дуобаты таптааһаарын үсөһаарын.

Быйыл бийиһиһаарын оройуонмут дуобатка уһуһуһаарын сийиһаарын: пөһөһаарын дүө-бэһаарын маастарга кандидат Егор Моһаһаарын-рез 100 хараһаарын дуобатка республика чемпионыһаарын буһуһаарын. Нууһаарын дуобатчыһаарын маас-тар Коля Пинигин быйыл кэһиһаарын чам-пионыһаарын, оройуон хаһаһаарын дөһө Н. Пинигин «Уроһаарын» общественнаа республика бастаһаарын. Маастар Н. Пинигин баһыһаарын оройуон эдэр дуобатчыһаарын хаһаһаарын «Бөһөтө буһаарын» хайыһаарын би-рийиһаарын ооньһаарын I маһаһаарын ылаһаарын. Үтүс буһуһаарын Чураһаарын—Таһаарын бийиһаарын көр-сүһуһаарын аһаһаарын кыһыһаарын бийиһаарын дуобат-чыһаарын аһаарын холлуттара. Оһон 1974 сыла дуобатка республика иһаарын ылаһаарын бары официальной күрөһаарын-тарга барыһаарын бийиһаарын оройуонмут дуо-батчыһаарын баар бастаһаарын.

Ол да иһин дуобат республикатаары фе-дерацияһын председателиһаарын дуобатка СССР спордуһаарын маастара Николай Савинһаарын Алек-сеевскай оройуон «Коммунист» хайыһаарын Чураһаарын оройуон дуобатка республи-ка маһыһаарын маастара таһаһаарын би-лиһаарын сүрүбүтэ.

Оһон бу төрөөһаарын кэһиһаарын муһуһаарын таһаарын, дуобатка сийиһаарын оһоһаарын чийиһаарын, оройуоннааһаарын спортсвет бийиһаарын «Уроһаарын» ДСО райкома оройуонга дуобат федерацияһын бу сыл иһинэн тэрийлэллэрэ маһаарын. Федерация председателиһаарын чийиһаарын ханьык да саһаарын баар буолуһаарын туһа сүөх. Биллэн турар, республика бийр саа-май күүһаарын» ооньһаарын чийиһаарын, оройуонга дуобат пропагандаһаарын уонна бастыһаарын тэрий-лэллэллэр, оройуон иһаарын таһаарын биллэр дуобатчыһаарын үүннэрэр үтүө баһаарын аһаарын Иван Сеһаарын Пинигин феде-рация председателиһаарын аһаһаарын, оро-йуонга дуобат сайдыһаарын бары боппу-руостарын бийиһаарын иһаарын таһаарын. **С. ЖИРКОВ.**

БИИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовая индекс 678700, Чураһаарын в. Карл Маркс ул. 12, **ТЕЛЕФОННАРЫТ:** редактор—9-13-95, редакторы солбуһаарын, эппиэт-секретарь—9-14-95, **отделлар:** 9-14-95, уопсай—9-15-95.

«Сага олох» («Новая жизнь») — орган Чураһаарын райкома КПСС и районного Совета депутатов труди-щихся Якутской АССР.